

Türkiye’de Tarımsal Turizmin Gelişme Potansiyeli: Yeşilköy Örneği AB İle Karşılaştırmalı Bir Analiz¹

H. Kutay AYTUĞ²

Özet

Dünyadaki turizm eğilimlerinin değişmesiyle birlikte önem kazanmaya başlayan alternatif turizm türlerinden biri olan tarımsal turizm, sosyo-psikolojik, ekonomik ve çevresel fonksiyonlarıyla önemli bir kırsal kalkınma aracı haline dönüşmüş bulunmaktadır. Avrupa’da özellikle 1980’lerden sonra gelişmeye başlayan tarımsal turizm, Türkiye’de 1990’lı yılların sonunda ve 2000’li yılların başından itibaren gelişmeye başlamıştır. Gerek gelişmiş ülkelerde, gerekse gelişmekte olan ülkelerde kırsal alanların yapısal sorunlarını çözmek ve üreticilere düzenli bir tarım dışı gelir kaynağı yaratmak için kullanılan tarımsal turizm faaliyetleri Türkiye’de etkin bir şekilde hayata geçirilebilirse, kırsal alanlardaki altyapı, işsizlik, düşük gelir ve yoğun göç verme gibi yapısal sorunların çözümüne ciddi katkı sağlayabilecektir. Bu çalışmada öncelikle agroturizm, agriturizm ya da çiftlik turizmi olarak da adlandırılan tarımsal turizmin kavramsal çerçevesi çizilecek, daha sonra Yeşilköy’ün tarımsal turizm potansiyeli yapılan anket bulguları ile değerlendirilecektir. Elde edilen bu veriler ve bulgular çerçevesinde Türkiye’nin tarımsal turizm potansiyelinin seçilmiş kimi AB ülkeleriyle karşılaştırmalı bir analizi yapılacaktır. Son olarak, sonuç ve öneriler kısmında genel bir değerlendirme yapılarak gerek ulusal düzeyde, gerekse yerel düzeyde (Yeşilköy özelinde) tarımsal turizmin geliştirilmesi konusunda öneriler getirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Tarımsal turizm, Alternatif turizm, Turizm türleri

Development Potential Of Agrotourism In Turkey: The Case Of Yesilkoy A Comparative Analyze With EU

Abstract

Agrotourism, which is one type of alternative tourism, begins to gain importance with the change of tourism trends in the world and is transformed into an important tool for rural development with socio-psychological, economic and environmental functions. Agrotourism which began to develop in Europe especially after the 1980s, started to develop in Turkey, in the late 1990s and early 2000s. If agrotourism, as used to solve the structural problems of rural areas and to create a regular source of income to farmers in the both developed and developing countries, can be implemented in an effective way in rural areas, will be able to provide an important contribution to the solution of problems like infrastructure, unemployment, low income and to reduce the high migration. First of all, in this study, the conceptual framework of agrotourism, which is also called agriturism, agricultural tourism, or farm tourism, is defined. After that, agrotourism potential of Yeşilköy will be evaluated with the findings of a survey conducted. A comparative analyze of Turkey’s agrotourism potential with some selected EU countries will be done within the framework of these data obtained from the survey. Finally, suggestions will be evaluated on the development of agricultural tourism at the national level, as well as at the local level (specifically in Yeşilköy) in the part of conclusion and recommendations.

Keywords: Agrotourism, Alternative tourism, Tourism types

¹ Bu çalışma Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Avrupa Birliği Anabilim Dalı, Avrupa Çalışmaları Doktora Programında hazırlanan “Avrupa Birliği Ülkelerinde Tarımsal Turizm Uygulamaları ve Türkiye’de Gelişme Potansiyeli: Yeşilköy Örneği” adlı doktora tezinden hazırlanmış ve 20-22 Eylül 2012 tarihindeki 2. Ulusal Kırsal Turizm Sempozyumu’nda sunulmuştur.

² Yrd. Doç. Dr., Artvin Çoruh Üniversitesi, Hopa İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü.
kutayaytug@artvin.edu.tr / kutayaytug@yahoo.com

1. Giriş

Günümüzde turizm, gerek katılımcı kişi sayısı bakımından ve gerekse yarattığı ekonomik değer açısından, tüm dünyada en hızlı büyüyen sektörlerden biri durumuna gelmiştir. Bu süreçte turizme katılan tüketicilerin eğilimi de giderek değişme göstermektedir. Güneş, kum ve deniz olgularının ağırlık kazandığı kitle turizmi yerine, insanlar alışılmışın dışına çıkarak yeni arayışlara yönelmekte ve alternatif turizm türlerine olan ilgileri her geçen gün artmaktadır. Dünya nüfusunun artması, sanayileşme sonucu kentlerde yoğunlaşması ve kentleşmenin neden olduğu tekdüze yaşam, kırsal alanlarda tatile olan ilgiyi de artırmaktadır. Tarım ya da çiftlik yaşamı ile ilgisi olmayan insanların kent yaşamının yoğun ve rutin koşullarından kısa bir süre için bile olsa uzaklaşarak bir çiftlikte dinlenmek istemesi, doğal taze meyve ve sebze ve hayvansal ürünleri tüketmesi, doğayla temas etmesi, çiftlik hayatını, yapılan günlük işleri ve tarımsal üretimi deneyimlemek ve öğrenmek istemesi tarımsal turizmin gelişmesinde en önemli güdü olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışmada öncelikle tarımsal turizm kavramı ele alınacak daha sonra İzmir Kemalpaşa'da bulunan Yeşilköy ve Cumali³ köylerindeki tarımsal turizm potansiyelini belirlemeye yönelik araştırmanın bulguları ortaya konulacaktır. İlerleyen bölümde araştırma bulguları çerçevesinde seçilmiş AB ülkeleriyle Türkiye'deki tarımsal turizm uygulamalarının karşılaştırmalı bir analizi yapılacaktır. Sonuç ve öneriler bölümünde ise genel bir değerlendirme yapılarak gerek ulusal düzeyde, gerekse yerel düzeyde (Yeşilköy özelinde) tarımsal turizmin geliştirilebilmesi için neler yapılması gerektiği konusunda öneriler getirilecektir.

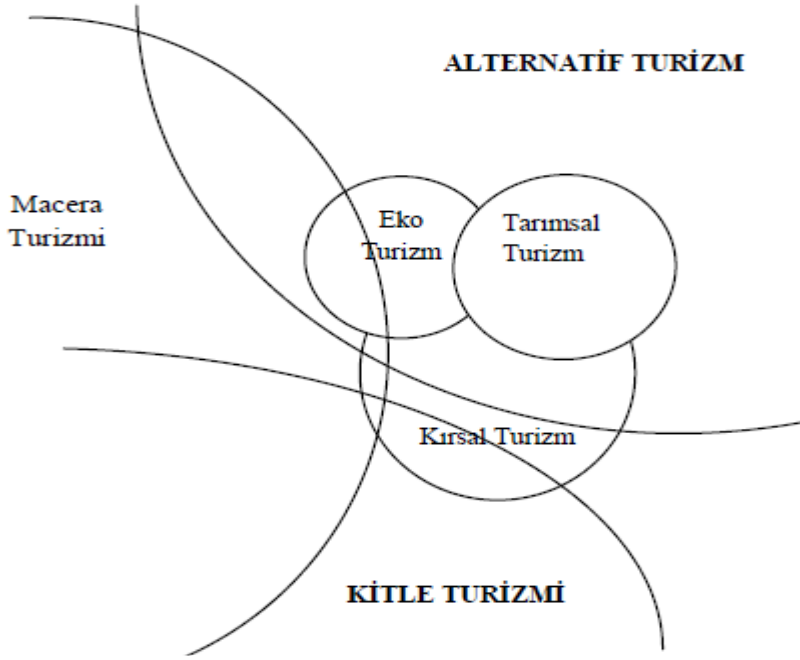
2. Tarımsal Turizm Kavramı ve Turizm Sınıflandırması İçindeki Yeri

20. yüzyılın başlarında gelişen ve küresel ölçekte önemli bir pazara sahip olan kitle turizminin beraberinde getirdiği sorunlara tepki olarak 20. yüzyılın sonlarında alternatif turizm doğmuştur. Ekonomiyi canlandırırken, doğaya ve yerel halkın kültürüne saygılı, onu koruyup gözetken bir anlayışla kitle turizminden farklı olarak ortaya çıkan alternatif turizmin; ekolojik turizm, macera turizmi, doğa turizmi, çiftlik turizmi, kırsal turizm ve tarımsal turizm gibi çeşitleri bulunmaktadır. Ancak bilimsel yazın incelendiğinde bu iki turizm çeşidinin de kesin çizgilerle ayrılmasının mümkün olmadığı görülmektedir. Şekil 1 kitle turizmi ile alternatif turizmin iki farklı uçta olmakla birlikte, devam eden bir yapı oluşturduğunu

³ Yeşilköy ve Cumali köyleri iki ayrı muhtarlık olsalar da fiilen tamamen birleşmiş durumda olduklarından bu çalışmada ikisi birden sadece Yeşilköy olarak anılacaktır.

göstermektedir. Alternatif turizm hem ekolojik olarak hem de sosyal olarak sürdürülebilirliği mümkün kılarken, aynı zamanda ekonomik bir şekilde yaşamayı da amaçlamaktadır” (Warn, 1999: 8). Bu çalışmada turizme katılan kişi sayısı ve gidilen yerle turistlerin etkileşimlerinin türü ve düzeyi esas alınarak bir sınıflandırma yapılması uygun görülmüş ve tarımsal turizm bir alternatif turizm türü olarak ele alınmıştır.

Şekil 1: Kitle Turizmi ve Alternatif Turizm

Kaynak: Warn, S. (1999), *Recreation and Tourism*, Nelsen Thornes Ltd. UK. s. 8. ve Sznajder, M., Przezborska, L. and Scrimgeour, F. (2009), *Agritourism*, MPB Books Group, UK, s. 6 dan esinlenilerek hazırlanmıştır.

Agriturizm ya da agroturizm olarak da adlandırılan tarımsal turizm temel olarak kentte ya da kasabalarda yaşayanların çiftliklerde geçirdikleri bir tatil şekli olarak tanımlanmaktadır (Mckenzie ve Wysocki, 2009: 1). Dudaş, Mitelescu ve Moşoiu' ya (2008: 758-763) göre; “tarımsal turizm, tarımsal çiftliklerin ve onun tüm olanaklarının kullanıldığı, kırsal çevrede uygulanan kırsal turizmin bir şeklidir”. Fakat tarımsal turizm ile yakından ilgili ancak tamamıyla aynı olmayan (ekoturizm, bahçe turizmi, misafir çiftliği, safari, köy turizmi, şarap turizmi, mandıra turizmi ve kırsal turizm gibi) turizmin farklı türleri bulunmaktadır. Lopez ve Garcia'ya (2006: 86) göre; “kırsal turizm ve tarımsal turizm genellikle karıştırılan kavramlardır ve aralarında bir ayırım yapılabilir. Onlara göre; tarımsal turizm, çiftliklerde organize edilen daha belirli boş zaman faaliyetleriyle ilgilidir”. Gündüz'e (2004: 41) göre “Tarımsal turizm tarımla ilgili turizm olup, festivaller, sanatsal sergiler, hüner gösterileri, kültürel olaylar gibi etkinlikleri de kapsadığından tanım olarak daha geniş bir faaliyet alanını kapsamaktadır”. Veek, Che ve Veek'e (2006: 238) göre “Kentte yaşayanları

çocukluklarındaki kırsal yaşama götürerek nostalji yaşatan tarımsal turizm, misafirlerine kaliteli bölgesel gıdaları satmakta, oda kiralamakta ve böylece yöre halkı için iş olanakları yaratmaktadır”.

Misafirleri ağırlamak ve kendileri için ek gelir sağlamak amacıyla çiftlik ya da diğer tarımsal alanlarda hizmet veren bir ticari işletme olarak tanımlanan tarımsal turizm işletmeleri; açık hava tatilleri (balıkçılık, avcılık, vahşi yaşamı inceleme, ata binme), eğitimsel deneyimler (konserve fabrikalarına yapılan turlar, aşçılık kursları ya da şarap tatma), eğlence (hasat festivalleri ya da folklor), ağırlama hizmetleri (çiftlikte kalma, tur rehberliği), çiftlikte doğrudan satışlar (kendin topla faaliyetleri, yol kenarı sergileri) gibi hizmetler sunmaktadır (Bernardo vd., 2009: 1).

Tüm bu bilgilerin ışığında ve yukarıdaki açıklamalardan hareketle tarımsal turizm şu şekilde tanımlanabilir (Aytuğ, 2011: 57): “*Tarımsal turizm, kırsal kesimde yer alan tarım alanlarını ziyaret ederek, günlük tarım faaliyetlerine aktif olarak katılmak, üretilen ürünleri eve götürmek üzere satın almak, yörenin kültürel zenginliklerine ve el sanatlarına öğrenmek amacıyla katılmak ve ürünleri satın almak için geçici konaklamalardan doğan ilişkiler bütünüdür.*”

3. Tarımsal Turizmin Desteklenme Nedenleri

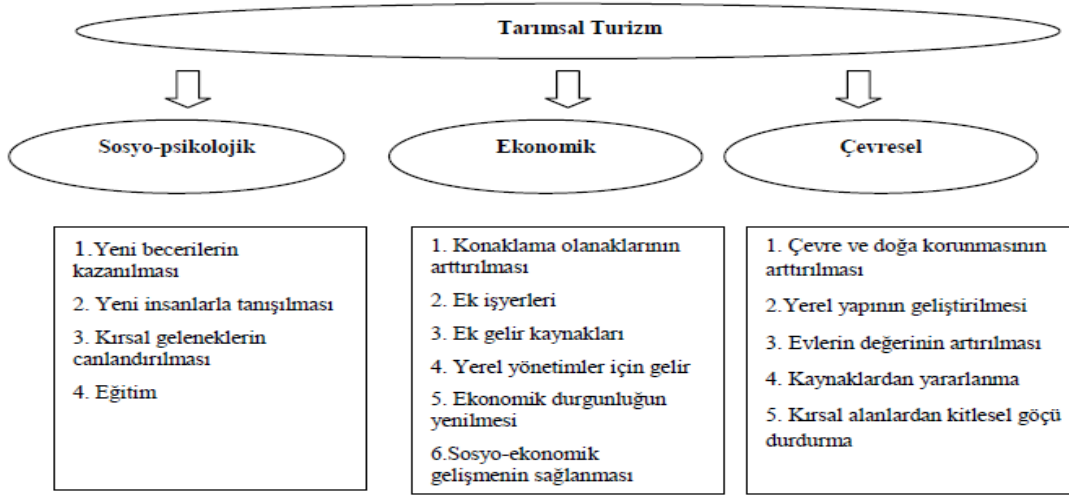
Tarihsel çerçeveden bakıldığında, 19. yüzyılın sonlarından ve 20. yüzyılın başlarından itibaren çiftliklerin üretim maliyetlerinde artışlar gözlenmeye başlanmıştır (Sonnino, 2003: 124). Değişen ekonomik koşullar karşısında çiftlik ekonomisinin çeşitlenmesi yaygın olarak kabul edilen bir çıkış yolu olarak görülmüştür (European Commission, 2008: 8). Bu açıdan tarımsal turizm kırsal alanlarda bozulan ekonomik koşullara bir çözüm olarak değerlendirilebilir.

Günümüzde farklı ülkeler tarımsal turizmi farklı nedenlerle ve hemen hemen aynı araçlarla desteklemektedir. En önemli neden kırsal kalkınma ve kırsal alanlardaki sürdürülebilir gelişmedir. Tarımsal turizmi desteklemek için diğer önemli bir neden de özellikle gelişmekte olan ülkelerde kırsal kesimden şehirlere olan göçü azaltmak ve kontrol altına almaktır. Kırsal alanlardaki yoksulluğu azaltmak ve çiftçilerin banka borçlarını geri ödemelerine yardım etmek, özellikle gelişmiş ülkelerde tarımsal turizme yönelmenin diğer bir nedeni olarak ortaya çıkmaktadır (European Parliament, 2013:41; Nickerson vd, 2001: 20; Tweeten, vd, 2008).

Kırsal alanlarda ülkelerin ya da bölgelerin ekonomik gelişme düzeyine göre değişen birçok problem bulunmaktadır. Bu problemler genellikle sağlık (Hewitt,1989: 9) ve eğitim hizmetlerinin kötüye gitmesi, işsizliğin artması, düşük gelir ve yoksulluk (OECD, 2003: 12), kadın ve kadın işçi problemi olarak gruplara ayrılmaktadır.

Tarımsal turizm tüm bu problemlere doğrudan ya da dolaylı olarak çözümler getirme potansiyeline sahiptir. Bu fonksiyonlar başlıca üç grup altında incelenebilir. Bunlar; Sosyo- psikolojik, ekonomik ve çevresel fonksiyonlardır (Sznajder vd., 2009: 10).

Şekil 2: Tarımsal Turizmin Fonksiyonları

Kaynak: Sznajder, M., Przeborska, L. and Scrimgeour, F. (2009), *Agritourism*, MPB Books Group, UK, s.10.

Şekil 2. tarımsal turizmin fonksiyonlarını açıklamaktadır. Sosyo-psikolojik fonksiyonlar, yöre kültürünün korunması, ziyaretçilerin bunları öğrenmesi ve becerilerini geliştirmesiyle ilgilidir. Ekonomik fonksiyonlar, ilave iş olanakları yaratılarak halkın ve yerel yönetimlerin gelirlerinin artırılmasıyla ilgili ekonomik boyuttur. Çevresel fonksiyonlar ise, çevrenin ve doğanın daha iyi korunması ve mevcut kaynaklardan daha iyi yararlanılması üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Tarımsal turizm özellikle gelişmiş ülkelerde tarımsal alanları korumada yardımcı bir yaklaşımdır. Günümüzde İngiltere gibi birçok batı ülkesinde çiftliklerin geleceği konusunda iki husus arasında yoğunlaşan tartışmalar yaşanmaktadır. Bir yandan kimileri, zaten üretim fazlası bulunması nedeniyle bazı çiftliklerin artık korunmaması gerektiği tezini savunurken, öte yandan hükümetler ve diğer görüşü destekleyenler de, geleceğin belirsiz olduğunu, küresel ısınmanın koşulları değiştirebileceği tezini savunmaktadırlar (Barclay, 2009: 2). Tarımsal turizm bu tezler arasında denge yaratmada gerçekten yardımcı bir araç olabilir ve stratejik

önemleri nedeniyle hükümetler ve ülke açısından önemli olan tarım işletmeleri geleceğin ihtiyaçları düşünülerek korunabilir.

Şekil 2’de belirtilen tarımsal turizmin fonksiyonları sürdürülebilir kalkınma için kırsal kesime fırsatlar yaratmaktadır. Konaklama olanaklarının artışı, ürünlerin, el sanatlarının ve metal işlemeciliği gibi farklı türde yerel hizmetlerin doğrudan satışı (Sznajder vd., 2009: 10), faaliyetlerin genişlemesi, tarımsal alanların korunması, yenilikçi yollarla yeni ürünleri üreten çiftliklerin artırılması gibi önlemler ekonomiyi çeşitlendirecektir (Williams vd., 2001: 4). Ekonominin çeşitlenmesi de kırsal alanlarda sürdürülebilir kalkınma için bir devinim yaratacaktır.

Son olarak tarımsal turizm, emek-yoğun bir yapı gerektiren organik tarım yapan işletmeler açısından da önemli fırsatlar yaratmaktadır. “Kuo, Chen ve Huang, organik tarım ve tarımsal turizm arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalarında, ikisi arasında önemli bir ilişki bulunduğunu ve organik tarıma dayalı turizm faaliyetlerinin turistleri cezbediğini bulmuştur” (Kuo vd., 2006: 238-244). Benzer şekilde, “Mansury ve Hara’da araştırmalarında küçük kırsal bir ekonomide tarımsal turizmin gelişmesinin organik ürünlere daha fazla para harcayan kırsal turistleri çekeceğini ve daha yüksek bölgesel satın almanın gerçekleşeceğini savunmuştur” (Mansury ve Hara, 2007: 213-222). Bu olguda kırsal alanların gelirlerinin arttırılabilmesi ve sürdürülebilir kırsal kalkınma açısından tarımsal turizmin desteklenmesini gerekli kılmaktadır.

4. Yeşilköy’de Tarımsal Turizm Potansiyelinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma

Araştırma kurgulanırken öncelik verilen temel konu, Yeşilköy ve Cumalı köylerinin sosyo-ekonomik yapısını inceleyip, tarımsal turizm potansiyelini değerlendirmektir. Bu nedenle çalışmanın amacı; Yeşilköy ve Cumalı köylerinin sosyo-ekonomik yapısını ortaya koymak, köy sakinlerinin turizm ile tarımsal turizme bakışlarını, tarımsal turizme yönelme konusundaki arzularını, üreticilerin çeşitli turistik hizmetleri verme konusundaki düşüncelerini saptamak ve köylerin tarımsal turizm potansiyellerini belirlemektir.

Daha spesifik olarak ele alınacak olursa, araştırmanın alt amaçları ise aşağıdaki şekilde gruplanabilir. Bu amaçlar;

- Üreticilerin yaş, eğitim, hanelerindeki birey sayısı gibi demografik özelliklerinin belirlenmesi,

- Üreticilerin yıllık gelir seviyeleri, oturdukları evin tipi ve mülkiyet durumu, arazi varlıkları ile diğer ekonomik ve donanımsal varlıkları,
- Gazete okuma ve televizyon seyretme gibi kültürel faaliyet ve alışkanlıkları,
- Üreticilerin tarımsal faaliyetleri ve çiftçilik mesleğine yönelik tutumları,
- Turizm faaliyetleri açısından oldukça önemli bir konu olan çevre bilinci ve çevreye karşı tutumları,
- Üreticilerin turizme, tarımsal turizme bakışları ve çeşitli turizm hizmetlerini verme konusundaki istekleri,
- Tarımsal turizm ürün ve hizmetlerinin hangilerini ne ölçüde verebilecekleri,
- Üreticilerin tarım dışı faaliyetleri ile köyden kente göç durumunun belirlenmesidir.

Yukarıda belirtilen amaçlara ulaşmak için bu çalışmada problemin belirlendiği ve problemle ilgili değişkenler ve bu değişkenler arasındaki ilişkilerin tanımlandığı, tanımlayıcı araştırma modeli kullanılmıştır. Araştırmada bilgi kaynağı olarak anket yönteminden yararlanılmıştır.

Anket hazırlanırken öncelikle yukarıdaki konuları araştırmak üzere yapılmış olan çalışmalarda kullanılan anketler ve ölçekler taranmış ve ilgili çalışmalardan elde edilen sorular uzman ve akademisyenlerin görüş ve önerileri sonucunda düzenlenip sahada öncelikle 20 anketten oluşan bir deneme çalışması yapılmıştır. Deneme anketi ile yapılan değerlendirmeler sonucunda bazı sorulardaki ifadeler değiştirilmiş ve ankete son şekli verilmiştir. İki köyde toplam 150 haneden oluşan ana kütlede, her haneden 1 kişi olmak üzere ana kütlede tamamını kapsayacak şekilde 149 hane ile yüz yüze görüşmeler yapılarak alınan cevaplar SPSS 16.0 programında değerlendirilmiştir.

Toplam 44 sorudan oluşan anket hazırlanırken tarımsal turizme yönelik olarak oluşturulan sorular Gündüz'ün (2004) "*Ankara İli Kalecik İlçesinde Tarımsal Turizme Uygun Alanların Saptanması ve Tarımsal Turizm Modelinin Oluşturulması Üzerine Bir Araştırma*" adlı doktora tez çalışmasında kullandığı sorulardan yararlanılarak oluşturulmuştur. Araştırmanın çevre bilinci ve çevreye karşı tutumunu irdelemeyi amaçlayan soruları ilk kez Dunlap ve Liere tarafından 1978 yılında geliştirilen (Günden ve Miran, 2008: 41) ve daha sonra yerli ve yabancı yazında kullanılan "Yeni Çevresel Paradigma" adlı ölçekteki sorular (Dunlap vd., 2000: 425-442) ve FAO (The Food and Agriculture Organization of The United Nations: Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü) ile Türkiye Cumhuriyeti Çevre ve Orman Bakanlığı (2011) tarafından yürütülen "Yunt Dağı Projesi" kapsamında uygulanan anketteki

çevre bilincini ölçmeye yönelik sorulardan yararlanılarak oluşturulmuştur. Ayrıca, çiftçilik mesleğiyle ilgili tutumu ölçmek ve köyden kente göçü değerlendirmek için sorulan sorular Yunt Dağı Projesi'ndeki sorulardan yararlanılarak hazırlanmıştır. Anketteki diğer sorular ise akademisyen ve uzman görüşlerine başvurulmuş hazırlanmıştır.

Araştırma sonucu elde edilen bulgular çalışmada yedi ana alt başlık altında ortaya konulup değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu başlıklar; katılımcıların demografik özellikleri, Yeşilköy'ün sosyo-ekonomik analizi, ankete katılan üreticilerin çiftçilik mesleği hakkındaki tutum ve düşünceleri, ankete katılan üreticilerin göç durumu, ankete katılan üreticilerin sosyo-kültürel yapısı, ankete katılan üreticilerin çevre bilinci ve çevreye karşı tutumu ve ankete katılan üreticilerin tarımsal turizme bakışı şeklindedir.

4.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

150 haneden oluşan Yeşilköy ve Cumalı köylerinde araştırmaya katılanların %65,1'i erkeklerden ve %34,9'u kadınlardan oluşmaktadır. Katılımcılar ağırlıklı olarak (%67,8) ilköğretim mezunu olup, kadınların erkeklere oranla daha az eğitilmiş olduğu ortaya çıkmıştır. Köyde, hanedeki ortalama kişi sayısı 3,99 olarak bulunmuştur. Ayrıca katılımcıların büyük çoğunluğu (%76,5) orta ve üst yaş grubu bireylerden oluşmaktadır.

4.2. Yeşilköy'ün Sosyo-Ekonomik Analizi,

Araştırmaya katılanların %22,8'i herhangi bir sosyal güvenceye sahip değilken, diğerleri bir sosyal güvenlik kuruluşunun güvencesi altındadır. Yapılan analizde katılımcıların ortalama yıllık gelirinin 9.801.-TL olduğu bulunmuştur. En önemli gelir kaynakları tarımsal üretim ve emekli maaşlarıdır. Üreticilerin %60'ı gelirinin en azından yarısını çeşitli nedenlerden dolayı tarım dışından (emekli maaşı, kira, çocuklardan destek) elde etmektedir. Ayrıca katılımcıların %16,2'si gelirinin tamamını tarım dışı faaliyetlerden sağladığını (Kemalpaşa yada Torbalı'da işçi olarak çalışmak veya emekli maaşıyla) belirtmiştir. Katılımcıların yaşadıkları evlerin mülkiyet durumu incelendiğinde; %76,5'inin kendi mülkleri olduğu (%6'sı kira, %16'sı aile fertlerinden birine ait) sonucuna ulaşılmıştır. Üreticiler ağırlıklı olarak (%64,2) tek katlı binalarda yaşamakta, iki katlı (%34,5) ve üç katlı binalar (%1,4) da bulunmaktadır.

Ankete katılanlara sahip oldukları araç ve donanımlar sorulduğunda; çalışma sahasındaki bireylerin veya ailelerinin %28,2'sinde otomobil, %7'4'ünde minibüs, %10,7'sinde kamyonet, %1,3'ünde kamyon, %32,2'sinde traktör, %82,6'sında cep telefonu,

%16,1’inde bilgisayar, %10,1’inde motosiklet ve %4,1’inde diğer araçların (ATV motor ve sepetli motosiklet) bulunduğu bilgisi alınmıştır.

Üreticilerin sahip oldukları arazilerin büyüklükleri ile ilgili sorulan sorulara 121 kişi cevap vermiş, 28 kişi yanıtız bırakmıştır. Anket sonucu elde edilen bulgular aşağıdaki tablo 1’de gruplandırılmıştır.

Tablo 1: Arazi Büyüklüğü

Arazi Büyüklüğü (Dekar)	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
0-10	42	34,7	34,7
11-25	40	33,1	67,8
26-50	32	26,2	94,2
51-75	5	4,1	98,3
76-100	2	1,7	100

Araştırma bulgularına göre; üreticilerin ortalama arazi varlığı 21,28 dekadır. Ankete katılanların hiç birisi 100 dekardan fazla bir arazi varlığı beyan etmemiştir. Üreticilerin yoksul olmasının arkasında yatan önemli nedenlerden biri de sahip oldukları arazilerin küçüklüğüdür. Ayrıca, araziler bölünmüş bir yapıya sahiptir. Üreticilerin sadece %30’unun arazisi tek parselde toplanmıştır. Araziler büyüdükçe bölünme oranı da artmaktadır. Temel olarak üretilen ürün zeytindir ve bu zeytinden elde ettikleri yağı satarak gelir sağlamaktadırlar. Eskiden çok daha yoğun biçimde üzüm üretilmesine karşın ekonomik nedenler ile bağların bozulması sonucu, üretim miktarında ciddi düşüş yaşanmış olan üzümün üretimi, katılımcıların %47,5’i tarafından gerçekleştirilmektedir. Son dönemde üretime yeni yeni başlanan diğer önemli bir ürün kirazdır. Ayrıca bir katılımcı sadece kendi ailesinin ihtiyaçları için incir, erik, kayısı ve armut üretmektedir. Köyde üretilen ürünler aşağıdaki Tablo 2’de üretici sayısı bazında gösterilmiştir.

Tablo 2: Köyde Üretilen Ürünler

Ürünler	Üretici Sayısı	Geçerli Yüzde
Zeytin	125	86,8
Üzüm	67	47,5
Kiraz	31	22,5
İncir	1	0,7
Erik	1	0,7
Kayısı	1	0,7
Armut	1	0,7

Üreticilerin dörtte üçü sulama suyunun yetersiz olduğunu belirtmiştir. Tarımsal faaliyetlerinde suya erişim imkânı olan üreticiler tarlalarının dere kenarında olmasından dolayı sulu tarım yapabildiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca bu üreticiler son dönemde köyde

gelişmeye başlayan kiraz üretimine öncülük eden üreticilerdir. Gübre kullanımı araştırıldığında ise, üreticilerin önemli bir kesiminin (%65) ya hiç gübre kullanmadığı ya da hayvansal veya organik gübre kullandığı görülmektedir.

Bulgulara göre; üreticilerin yaklaşık %15'i ürettikleri ürünleri sadece kendi ihtiyaçları için kullanırken, %56'sı ürettikleri ürünün dörtte üçü ile tamamı arasındaki bir kısmını satmaktadır. Geriye kalan kesim ise değişen oranlarda hem kendi ihtiyaçları için kullanmakta hem de başkalarına satmaktadır. Üreticilerin %70'den fazlası mahsulleri aracı tüccarlara satmaktadır. Köyde her ne kadar bir kooperatif bulunsa da üreticilerin kendi aralarındaki anlaşmazlıklar yüzünden bu kooperatifi iyi işletemedikleri görülmektedir.

Köyde eskiden çok yoğun bir şekilde yapılan hayvancılık, son 10 yılda artan maliyetler yüzünden bitme noktasına gelmiştir. Üreticilerin az bir kesimi daha çok kendi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla hayvan yetiştirmektedir. Yetiştirilen hayvan türleri süt sığırcılığı, koyun, keçi, tavuk ve arıcılıktır. Günümüzde artan et fiyatları nedeniyle hayvancılığın tekrar karlı olmaya başlamasına rağmen, sermaye eksikliği nedeniyle hayvancılığa başlamayı düşünmemektedirler. Bununla birlikte tarımsal turizmin gelişmesi açısından önemli bir avantaj olan çiftlik hayvanlarıyla temas olgusu değerlendirildiğinde turizm faaliyetleriyle meşgul olan hemen her ailede birkaç hayvanın olması ve turistlerin bu hayvanların bakımıyla ilgilenmesi, onları beslemesi ve bakımına katılması tarımsal turizm açısından önem taşımaktadır.

Üreticilerin yaklaşık yarıdan fazlasının organik tarım hakkında yüzeysel de olsa bilgiye sahip olduğu bulunmuştur. Ayrıca %80'e yakın bir kısmı çevrelerinde organik tarım yapan üreticilerin olduğunu söylemiştir ve katılımcıların yaklaşık dörtte üçü organik tarım yapmayı düşünmektedir.

Üreticiler için önemli bir tarım dışı gelir kaynağı olan mozaik üretimi, köyde gerek bireysel olarak gerekse kooperatif aracılığıyla yapılmaktadır. Ankete katılanların yaklaşık %15'i mozaik üretimine katılmaktadır. Üreticilerle yapılan diyaloglardan bazı kişilerin kooperatife çeşitli nedenlerle güvenmedikleri ve birlikte hareket edip ortak bir pazarlama/satış faaliyeti gerçekleştirmek yerine, ürettikleri mozaikleri bireysel olarak satma yolunu tercih ettikleri anlaşılmıştır. Bu durum da sonuçta fiyat rekabetini getirip üreticilerin gelirleri üzerinde olumsuz bir etki yapmaktadır. Üreticiler köyün yeterince değerlendirilemeyen potansiyelleri olarak, orman ürünlerinden yeterince istifade edilemediğini, daha önce yoğun yapılan hayvancılığın geliştirilemediğini, daha fazla meyve ve sebze yetiştirilebileceğini,

üzüm ve şarap üretiminin değerlendirilemediğini belirtmişlerdir. Araştırmanın konusunu oluşturan tarımsal turizmle ilgili soruda ankete katılanların %70'den fazlası tarımsal turizmi ve turizmi köyün yeterince değerlendirilemeyen potansiyelleri arasında seçmiştir. Yine katılımcıların %60'dan fazlası el sanatları ve mozaik üretiminin daha fazla yapılabileceğini ve köyün bu potansiyelini daha iyi kullanması gerektiğini belirtmiştir. Bununla birlikte katılımcıların bazıları, üretilen mozaiklerin satışı ve pazarlaması konusunda bazı güçlükler yaşandığını ve öncelikle bu sorunun giderilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

4.3. Ankete Katılan Üreticilerin Çiftçilik Mesleği Hakkındaki Tutum ve Düşünceleri

Üreticilerin çiftçilik mesleği hakkındaki tutumlarını ölçmek için beşli Likert tipinde (1: hiç uygun değil, 2: pek uygun değil, 3: orta derecede uygun, 4: oldukça uygun, 5: çok uygun) sorulan aşağıdaki ifadelerle verdikleri yanıtların SPSS 16.0 programında ortalamaları alınmıştır.

- Çiftçilikten memnunum.
- Çocuklarımın da bu işi yapmasını isterim.
- Tarımla ilgili basılı yayınları okurum.
- Tarımla ilgili televizyon programlarını izlerim.
- Öğrendiklerimi uygulamam

Verilerin güvenilirliği için yapılan güvenilirlik analizinde Cronbach's Alpha 0,704 olarak kabul sınırları içinde bulunmuştur (Özdemir, 2008: 291). Üreticilerin çiftçilik mesleği hakkındaki tutumu için 0,95 standart sapma ile 2,49 ortalama değeri bulunmuştur. Bu da bize üreticilerin çiftçilik mesleği hakkında olumsuz sayılabilecek bir tutuma sahip oldukları sonucunu vermiştir. Üreticiler çiftçilik faaliyetinin sonucunda emeklerinin karşılığını alamamaktadırlar. Üretim faaliyetinin zor ve zahmetli olması buna karşılık kazançlarının az, maliyetlerinin ise yüksek olması nedeniyle beklentilerini karşılayamamakta ve çiftçilik mesleğine olumsuz bakmaktadırlar. Nitekim üreticilerin tarımsal faaliyetlerini en çok etkileyen faktör olarak "girdi maliyetlerindeki değişimler" bulunmuştur. Girdi maliyetinin artması gelirleri üzerinde ciddi bir baskı yaratmaktadır. Ayrıca, "hastalık ve zararlıların verimi düşürmesi" ve "ürün fiyatlarındaki değişiklik" de tarımsal faaliyeti en çok etkileyen diğer faktörler olarak bulunmuştur. Ayrıca, çiftçilikle ilgili hiçbir seminer, toplantı veya tarla günü gibi aktiviteye katılmayanların oranının yüksek olması da (%65,9) üreticilerin çiftçilik mesleğine yönelik olumsuz sayılabilecek tutumunun bir diğer göstergesi olarak kabul

edilebilir. Mesleği geliştirmeye yönelik isteklerinin az olması, çiftçilik mesleğinden beklentilerini karşılayamamaları ve özellikle çocukları açısından çiftçilik mesleğini iyi bir gelecek olarak görmemeleriyle açıklanabilir. Nitekim araştırmada katılımcıların %79,5'i “Çocuklarımın da bu işi yapmasını isterim” ifadesi için hiç uygun değil veya pek uygun değil şeklinde cevap vermişlerdir.

Tarımsal faaliyetleri ve gelirleri etkileyen faktörlere karşı alınan önlemler arasında en fazla, “birden çok ürünün üretilmesinin tercih edildiği” görülmektedir. Bu üreticilerin son dönemdeki davranış biçimiyle de örtüşmektedir. Zeytinyağından umdukları geliri elde edemeyen çiftçilerin kiraz yetiştirmeye başlaması pratikte bu sonucu doğrular niteliktedir. Üreticilerin çok büyük bir kısmı ekonomik nedenlerle mahsullerini hemen elden çıkarmak zorunda kalmaktadırlar. Katılımcıların %72,2'si gelirlerini arttırmak için ürünlerini mamul haline getirip işleyerek satmayı uygun bulduklarını söylemiştir. Bu durum da köydeki mevcut realite ile örtüşmektedir. Üreticiler kendi sofralık tüketim ihtiyaçları için olan zeytini ayırdıktan sonra, geri kalanından zeytinyağı elde etmektedirler. Ayrıca üretilen üzümler de kurutulup kuru üzüm olarak satılmaktadır. “Aile bireylerinin köy dışında çalışması” da katılımcıların yarıdan fazlası tarafından gelir arttırıcı bir faktör olarak değerlendirilmektedir. Bu sonuç da “Ailenizden kente göç eden var mı?” sorusuna verilen yanıtla örtüşmektedir.

4.4. Ankete Katılan Üreticilerin Göç Durumu

Yeşilköy'de her iki haneden birinde çocukların kente göç ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca köyde kalan gençlerin önemli bir kısmı her gün Kemalpaşa veya Torbalı'ya çalışmak için gidip gelmektedir. Ancak, köyden kente göç edenlerin ekonomik sorunlarının tamamının çözümediği görülmekte ve kente göç eden köylülerin yarıya yakın bir kısmının köydeki yakınlarının aynı ve nakdi desteğine ihtiyaç duydukları görülmektedir. Özellikle, İzmir ve ilçelerine göç etmiş olan köylülerin sıklıkla köylerini ziyaret ettikleri (%73,2'si ayda en az bir kez) ve köy yaşamıyla bağlarını tam olarak koparmadıkları görülmektedir. Ayrıca bu kişiler, gerek bu hafta sonu yapılan ziyaretlerde, gerekse diğer izin ve geçici işsizlik gibi durumlarda köyde yapılan tarımsal aktivitelere katılarak köydeki tarımsal üretime katkıda da bulunmaktadır. Köylülerin aslında kente göçü ekonomik bir zorunluluktan tercih ettikleri ve kırsal alandaki hayatlarından vazgeçmek istemedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların “Gençlerin köyde kalması için neler yapılabilir?” şeklinde sorulan soruya verdiği cevaplar; gençlerin köyde kalması için tarımsal faaliyetlerin yeterince gelir getirmesi, yeni iş olanaklarının yaratılması ve daha iyi sosyal güvenlik imkânlarının

sağlanması, köyün sulama sorununun çözülmesi, köye yakın bir yerde fabrika ve/veya sanayi imkânlarının olması, mozaik, el sanatları, turizm gibi ek gelir getirecek iş olanaklarının yaratılması şeklindedir.

4.5. Ankete Katılan Üreticilerin Sosyo-Kültürel Yapısı

Turizm faaliyetleri açısından kritik önem arz eden yabancı dil bilme ve güncel medyanın izlenmesini konusunda üreticilerin durumunu değerlendirmek için sorulan sorulara alınan yanıtlar değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgulara göre; katılımcıların %25'inde, çoğunluğu İngilizce olmak üzere ailelerinde yabancı dil bilen kişi olduğu sonucunda ulaşılmıştır.

Katılımcıların yarıya yakın bir kısmı her gün gazete okumakta, diğerleri daha seyrek ve %14,1'i ise hiç gazete okumamaktadır. Gazeteler büyük ölçüde kahvede okunmaktadır. Beş kişi de internette okuduğunu belirtmiştir. Gerek bu beş hanede internetin olması, gerekse köy kahvesinde yapılan görüşmeler esnasında değişik gazetelerin takip edildiğinin gözlenmesinden üreticilerin medyayı ve güncel haberleri düzenli takip ettiği anlaşılmaktadır. Cumalı ve Yeşilköy'de çok sayıda televizyon kanalının izlendiği ve en fazla izlenen kanalların TRT, Kanal D, Atv ve Star olduğu görülmektedir. En çok izlenen programlar haberler, dizi filmler ve filmlerdir. Tarım hakkında yeni ve pratik bilgiler edinebilecekleri tarım programlarının izlenme oranı ise %14,1 ile en alt sırada yer almaktadır.

4.6. Ankete Katılan Üreticilerin Çevre Bilinci ve Çevreye Karşı Tutumu

Turizm açısından en önemli konulardan birini oluşturan çevre konusundaki üreticilerin bilinç düzeylerini ölçmek için, katılımcılara beşli Likert ölçeğinde (5-Tamamen katılıyorum, 1- Hiç katılmıyorum) aşağıdaki 19 ifade sorulmuştur.

- Yakın yerlerdeki sanayileşmenin toprak, hava ve su kirliliğine etkisi vardır.
- Gübre kullanımının çevreye olumsuz etkisi vardır.
- Tarımsal ilaç kullanımının çevreye olumsuz etkisi vardır.
- Güvenli düzeyde veya minimum düzeyde tarımsal ilaç kullanılmalıdır.
- Aşırı sulama bitkilere ve toprağa zararlıdır.
- Yeraltı sularında eskiye göre bir azalma vardır.
- Sulama sayısında eskiye göre bir azalma vardır.
- İnsanların doğaya müdahale etmesi genellikle felaket getiren sonuçlar doğurur.
- İnsan zekâsı dünyayı yaşanmaz hale sokar.

- İnsanlar genellikle doğal çevreyi suistimal etmektedir
- Dünyada bol miktarda kaynak var, yeter ki insanlar bunları nasıl kullanacağını öğrensın.
- Bitkiler ve hayvanlar insanlar kadar var olma hakkına sahiptir.
- Doğanın dengesi sanayileşmenin olumsuz etkileriyle başa çıkabilecek kadar güçlüdür.
- İnsanoğlu özel yeteneklerine rağmen hala doğa kanunlarına tabidir.
- Çevre sorunları gereğinden fazla abartılmaktadır.
- Dünya sınırlı kaynakları olan bir yerdir.
- Dünyanın dengesi çok narındır ve kolayca bozular.
- İnsanlar eninde sonunda doğanın nasıl işlediğini göreceklendir.
- Böyle devam ederse, insanoğlu kısa zamanda büyük bir çevre yıkımıyla karşı karşıya kalacaktır.

Bu ifadelerle verilen cevaplar sonucu elde edilen veriler SPSS 16.0 programında istatistiksel yöntemler kullanılarak değerlendirilmiş ve üreticilerin ortalama çevre bilinci ve çevreye karşı tutum düzeyi elde edilmiştir. Yapılan güvenilirlik analizinde Cronbach's Alpha 0,769 değerini alarak kabul sınırları içinde bulunmuştur. Katılımcıların ortalama çevre bilinci ve çevreye karşı tutum düzeyi 0,50 standart sapma ile 4,01 olarak bulunmuştur. Oldukça yüksek çıkan bu sonuç ise üreticilerin çevre bilincinin gelişmiş olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların çevre bilinci ile cinsiyet, gelir düzeyleri, yaş grupları ve eğitim düzeyleri arasında bir ilişki olup olmadığını ölçmek için oluşturulan hipotezler (Tablo.3) SPSS 16.0 programında istatistiksel testlere tabi tutulmuştur.

Tablo 3: Çevre Bilinci ile ilgili Hipotez Testleri

Hipotezler	P
H0: Katılımcıların çevre bilinci ve çevreye karşı tutumları gelir düzeyine göre farklılık göstermez.* H1: Katılımcıların çevre bilinci ve çevreye karşı tutumları gelir düzeyine göre farklılık gösterir.	0,973
H0: Katılımcıların çevre bilinci ve çevreye karşı tutumu her yaş düzeyinde aynıdır. H1: Katılımcıların çevre bilinci ve çevreye karşı tutumu her yaş düzeyinde farklıdır.*	0,001
H0: Katılımcıların çevre bilinci ve çevreye karşı tutumu her eğitim düzeyinde aynıdır.* H1: Katılımcıların çevre bilinci ve çevreye karşı tutumu her eğitim düzeyinde aynı değildir.	0,348

Bu çerçevede katılımcıların çevre bilinci ile gelir düzeyleri, yaş grupları ve eğitim düzeyleri arasında bir ilişki olup olmadığını ölçmek için oluşturulan hipotezler ANOVA

testine tabi tutulmuştur. Buna göre, çevre bilincinin gelire (p:0,973) ve eğitim durumuna göre (p:0,348) değişmediği fakat yaş grubu itibariyle değiştiği (p:0,001) sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre çevre bilinci en yüksek, 56-64 yaş grubu bireyler en düşük ise 18-25 yaş grubu bireylerdir. Bu bulgu deneyimin etkili olduğunu ve yaş ilerledikçe çevreye ilişkin tutumun değiştiğini düşündürmektedir.

4.7. Ankete Katılan Üreticilerin Tarımsal Turizme Bakışı

Üreticilerin turizme ve özellikle tarımsal turizme yönelik düşüncelerini ortaya koymak için katılımcılara hasat ve gıda festivallerinin düzenlenmesi, günübirlik ziyaretler, turistlerin konaklamalı ziyaretlerde bulunması, arazilerinin turistlerce kiralanması ve kullanılması, konaklamalı gelen turistlere çeşitli hizmetler verip vermeyecekleri konularında sorular sorulmuştur.

Araştırmaya katılanların %90'a yakın kısmı köyde gıda ve hasat festivallerinin düzenlenmesini isteyerek, bu tür faaliyetlerin ürünlerini doğrudan satma fırsatı sunacağını belirtmiş, aslında bu konuda belirli bir bilinç düzeyinde olduklarını da göstermişlerdir. Anket sırasında katılımcılarla yaşanan diyaloglardan; köyde daha önceden düzenlenen mozaik kurslarına gelen kursiyerlere aynı zamanda çeşitli ürünlerin de satıldığı ve üreticilerin sınırlı düzeyde de olsa ürünlerini doğrudan satış deneyimi yaşadığı anlaşılmıştır. Üreticilerin %98,7'sinin turistlerin günübirlik ziyaretine olumlu baktığı, %94,7'sinin konaklamalı ziyarete olumlu baktığı, %94,8'inin kahvaltı hizmeti sunmaya, %94,6'sının öğle ve akşam yemeği sunmaya istekli olduğu görülmektedir.

Arazilerinin bir bölümünün piknik alanı olarak ayrılmasına (%77,4), çadırli kamp yapılmasına (%80,1), bağ evi kurulmasına (%62,2), ev pansiyonculuğu yapılmasına (%55,1) ve motel kurup işletmecilik yapılmasına ilişkin isteklerde önceki gruba oranla giderek bir azalmanın ortaya çıktığı görülmektedir. Bu düşüşün ardında yatan nedenler; böyle bir hizmet sunmak için yapılacak yatırımın maliyeti, çekingenlik ve tanımadığı kişileri evlerinde misafir etme konusundaki tereddütler olduğu katılımcılar ile yapılan diyaloglara istinaden öngörülmektedir. Bir motel kurup işletme düşüncesini katılımcıların ancak %41,7'si sahiplenmektedir. Bu da turizm faaliyetleri ile ilgili sorulara verilen cevapların içinde en düşük destek oranıdır. Sonucun böyle çıkmasının ardında üreticilerin bu tür bir girişimde bulunacak yeterli sermaye ve deneyimlerinin olmaması etkili olmaktadır.

Tarımsal turizm açısından önemli bir etkinlik olan ve turistlerin doğa ve tarımla bütünleşmesini sağlayan, yetiştirilen ürünlerin tarladan ve/veya ağaçlardan turistlerce

toplanması konusunda yüksek düzeyde isteklilik (%89,7) bulunmuştur. Arazinin bir bölümünün tarımsal faaliyet yapmak isteyen turistlere kiraya verilmesi araştırıldığında ise buna olumsuz bakanların oranı (%26,8) artmıştır.

Üreticilerin tarımsal turizme verdikleri destek seviyesini ölçmek için beş noktalı bir ölçekte (5. Kesinlikle isterim, 1. Kesinlikle istemem) sorulmuş olan aşağıdaki sorular, katılımcıların tarımsal turizme verdikleri desteği ölçmek için tek boyutta toplanarak değerlendirilmiş ve “*tarımsal turizme verilen destek*” olarak adlandırılmıştır.

- Köyünüzde hasat ve gıda festivalleri düzenlenmesini nasıl karşılırsınız?
- Turistlerin tarımsal ürünler almak, dinlenmek, eğlenmek amacıyla günübirlik olarak köyünüze gelmesini nasıl karşılırsınız?
- Turistlerin tarımsal ürünler almak, dinlenmek, eğlenmek amacıyla konaklamalı olarak köyünüze gelmesini nasıl karşılırsınız?
- Turistler köyünüze gelse bahçenizde yetiştirdiğiniz ürünleri kendi elleriyle toplayıp satın alsalar bu konudaki fikriniz ne olurdu?

Veriler önce güvenilirlik testine tabi tutulmuş ve Cronbach's Alpha 0,736 olarak kabul sınırlarında bulunmuştur. İfadelerin tek boyutta incelenebilirliğini görmek için KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) örneklem uygunluğu testi yapılmış ve sonucu 0,725 ile kabul sınırlarında bulunmuştur.

Aynı şekilde üreticilerin çeşitli turizm hizmetlerini verme konusundaki isteklerini ölçmeye yönelik olarak beş noktalı bir ölçekte (5. Kesinlikle isterim, 1. Kesinlikle istemem) sorulmuş olan; “Turistler köyünüze günübirlik ziyaret veya konaklama amacıyla gelseler aşağıdaki hizmetleri verme konusundaki düşünceleriniz ne olurdu?”

- Kahvaltı sunmak,
- Öğle ve akşam yemekleri sunmak,
- Bağ evi kurmak,
- Arazinin bir bölümünde ücret karşılığı piknik alanı kurmak,
- Arazinin bir bölümünde ücret karşılığı çadırli kamp alanı kurmak,
- Ev pansiyonculuğu yapmak,
- Motel kurup işletmek”

Şeklindeki ifadeler katılımcıların turizm hizmetlerini verme isteklerini ölçmek için tek boyutta toplanarak “*turizm hizmetleri verme isteği*” olarak adlandırılmıştır. Güvenilirlik

testine tabi tutulan verilerin Cronbach's Alpha değeri 0,838 olarak kabul sınırlarında bulunmuştur. İfadelerin tek boyutta incelenebilirliğini görmek için KMO örneklem uygunluğu testi yapılmış ve 0,780 ile kabul sınırları içinde bulunmuştur.

Elde edilen her iki boyut ile kurulan hipotezler (Tablo. 4) ANOVA ve Bağımsız Örneklem t Testi analizlerine tabi tutularak; yaş ve cinsiyet ile katılımcıların tarımsal turizme verdikleri destek ve turizm hizmetleri verme istekleri arasındaki ilişki ölçülmeye çalışılmıştır.

Tablo 4: Tarımsal Turizme Verilen Destek ve Turizm Hizmetleri Verme İsteğini Ölçmeye Yönelik Hipotez Testleri

Hipotezler	P
H0: Katılımcıların yaş düzeyine göre tarımsal turizme verilen destek düzeylerinde fark yoktur.* H1: Katılımcıların yaş düzeyine göre tarımsal turizme verilen destek düzeylerinde fark vardır.	0,455
H0: Katılımcıların her yaş düzeyinde turizm hizmetleri verme istekleri aynıdır.* H1: Katılımcıların her yaş düzeyinde turizm hizmetleri verme istekleri farklıdır.	0,233
H0: Kadınlar ile erkekler arasında tarımsal turizme verilen destek arasında fark yoktur.* H1: Kadınlar ile erkekler arasında tarımsal turizme verilen destek arasında fark vardır.	0,539
H0: Kadınlar ile erkekler arasında turizm hizmetleri verme isteği arasında fark yoktur. H1: Kadınlar ile erkekler arasında turizm hizmetleri verme isteği arasında fark vardır.*	0,048

Yapılan analizlerde; katılımcıların yaş düzeylerine göre tarımsal turizme verdikleri destek düzeylerinde bir fark bulunamamıştır (ANOVA, p:0,455). Ayrıca ankete katılanların her yaş düzeyinde turizm hizmetleri verme konusunda benzer düşünceye sahip oldukları (ANOVA, p:0,233) sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan analizler sonucunda kadınlar ile erkekler arasında tarımsal turizme verilen destek düzeylerinde cinsiyet ayırımına dayalı bir ilişki bulunamazken (Bağımsız Örneklem t Testi, p:0,539); kadınlar ile erkekler arasında turizm hizmetleri verme isteği arasında fark olduğu (Bağımsız Örneklem t Testi, p:0,048) ve kadınların erkeklerden daha fazla turizm hizmetleri verme isteğine sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çevre bilinci ve çevreye karşı tutumla katılımcıların turizm ve tarımsal turizm hizmetleri verme istekleri arasında olması beklenen olumlu yöndeki ilişki korelasyon analizine tabi tutulmuş, iki değişken arasında pozitif yönde (aynı yönlü) ama çok kuvvetli olmayan (p:0,000 ve r:0,448) bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca yapılan

korelasyon analizlerinden ailedeki birey sayısı ile tarımsal turizme verilen destek (p:0,110) ve turizm hizmetleri verme arasında (p:0,412) bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

5. AB’de Tarımsal Turizmin Durumu ve Uygulaması ile Yeşilköy Özelinde Türkiye’deki Tarımsal Turizm Uygulamalarının Karşılaştırmalı Analizi

Günümüzde AB ülkelerinde kırsal alanlarda yaşanan temel sorunların başında çiftliklerde yaşayanların gelir düzeyinin düşük olması gelmektedir. Çiftçilerin gelir düzeyinin düşük olması onları ya kente göç etmeye, ya da yarı zamanlı olarak ikinci bir işte çalışmaya zorlamaktadır. Bundan dolayı birçok AB ülkesinde çiftçilerin aynı anda iki işinin olması ve tarım dışında başka kaynaklardan gelir elde etmesi oldukça yaygın bir durumdur (Leonardo da Vinci, 2004: 3).

Özellikle Birlik düzeyinde gerçekleştirilen tarım reformları sonrasında Avrupa tarımının rekabet gücünün artırılması, çiftliklerin ve çiftçiliğin yeniden yapılandırılması sürecini gerekli kılmıştır. Bu süreçte yaşanan dönüşümle birlikte kırsal alanların esas işlevi; halen tarım, hayvancılık, orman ve balıkçılık olmakla birlikte, bunlara ek olarak turizm, el sanatları, taşımacılık, ticaret, eğitim, sağlık hizmetleri, inşaat işleri gibi yeni işlevler de ortaya çıkmıştır. Bu süreçte öne çıkan işlevlerden biri de kırsal turizmin bir alt dalı olarak değerlendirilen tarımsal turizm faaliyetleridir.

Avrupa’da ülkelere göre farklı gelişim seyri izlemekle birlikte özellikle Batı Bloğunda yer almış ülkelerde 1980’lerden sonra gelişmeye başlamış olan tarımsal turizm (Gopal vd, 2008:515) Türkiye’de çok daha yenidir. Çalışmada Avrupa’da tarımsal turizmin en fazla geliştiği ülkelerin ortak noktalarından hareketle AB ile Türkiye’deki tarımsal turizm uygulamalarının bir karşılaştırılması yapılmıştır. Bu amaçla, AB’nin eski üyelerinden İngiltere, İtalya, İspanya, Portekiz ve Yunanistan seçilirken, 2004 sonrası üye olan Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinden Macaristan ve Polonya seçilmiştir.

İngiltere kırsal alanlarda turizmin gelişiminde uzun ve zengin bir geçmişe sahiptir. Daha çok tarımsal turizm yerine “çiftlik turizmi” kavramının kullanıldığı İngiltere’de turistlere çeşitli hizmetler sunulmakta ve giderek artan ölçüde yeni ürün ve hizmetlerle tarımsal turizm uygulamaları zenginleştirilmektedir. 1980’lerden sonra tarım işletmelerinden sağlanan gelirin ve istihdamın azalması, tarım işletmelerinin geleceğini ve kırsal alanların sosyo-ekonomik yapısını tehdit etmeye başlayınca, tarımsal turizm çiftçilerin gelir olanaklarını genişletecek önemli bir etkinlik olarak görülmüş ve AB’den çiftçilere sağlanan yapısal destekler değişime uğramaya başlamıştır. İngiltere’de çiftçilerle yapılan bir

araştırmada çiftçilerin %63'ü turizmin kendileri için hayati bir önem taşıdığını ve gelecekte öneminin daha da artacağını söylemektedirler (Rilla, 2008: 13).

İtalya'da kitle turizmi olgunluk aşamasındadır ve uluslararası rekabetten dolayı bir daralma yaşamaktadır (Trunfio vd., 2006: 431). Bu durum turizmde farklılaştırmayı ve yeniden canlandırmayı gerektirmektedir. İtalya'da bulunan 20 bölgenin her biri farklı bir İtalyan kültürüne sahiptir. Özellikle Grossetto, Toskana, Calabria ve Sardinya tarımsal turizmin en gelişmiş olduğu bölgeler arasında yer almaktadır. Hedef 1⁴ kapsamı içinde yer alan ve önemli bir kısmı kırsal alanlardan oluşan Sardinya ve Calabria AB'den aldıkları yapısal fonlarla desteklenmiş, tarımsal turizm geliştirilerek ekonomik kalkınmaları gerçekleştirilmiştir. Bu bölgelerin kültürel mirasının, yöreye özgü tarımsal ürünlerin ve çevrenin korunması mümkün olmuştur (Privitera, 2004: 1; Pulina vd., 2006: 1007).

Tarımsal turizm İspanya'da tarımsal işletmeleri yeniden yapılandıran ve gelirleri artıran çağdaş bir faaliyet olarak görülmüş ve kırsal alanlardaki nüfusun korunması için hemen benimsenmiştir (Paniagua, 2002: 350). Tarımsal turizm faaliyetlerinde de ailenin önemli olması, misafirlerin ağırlanmasında tüm ailenin rolünün bulunması, İspanya'daki tarım sektörünün yapısına da uygun düşmüştür. Tarımsal turizm Portekiz'de de 1980'lerde tarımda yaşanan krize çözüm yolu olarak görülmüş, yeni gelir kaynakları yaratılması amacıyla daha çok pansiyonculuğa dayalı olarak yapılmaya başlanmıştır. Günümüzde sunulan hizmetler yörelere uygun olarak çeşitlendirilmekte ve müşterilerin taleplerini karşılayan ve onların tekrar gelmelerini sağlayan bir strateji izlenmeye çalışılmaktadır (Rural Tourism International, 2011; Duaerte, 2010: 43). Tarımsal turizm, çiftlik turizmi ve kırsal turizm kavramlarının birbirinin yerine kullanıldığı Yunanistan'da, diğer Avrupa ülkeleriyle kıyaslandığında tarımsal turizmin gelişmesinde önemli bir gecikme olduğu görülmektedir. Bu ülkede tarımsal turizm, tarımsal mal ve hizmet sunumunun sonucunda ek gelir sağlayan ailelerin işlettiği küçük işletmeler yada kooperatif olarak gerçekleştirilen faaliyetler olarak değerlendirilmektedir (Iakovidou ve Koutsou 2007: 1-2).

AB'ye yeni üye olan ülkelerden Macaristan için tarımsal turizm oldukça yeni bir olgu olup, kırsal turizm içinde "köy turizmi" olarak adlandırılmaktadır. AB sınıflandırmasına göre

⁴ AB Yapısal fonlarının başlıca 3 hedefi bulunmaktadır. Bunlardan Hedef 1. Temel amacı, geri kalmış olan bölgelerin gelişmesini sağlamaktır. GSYİH'sı AB ortalamasının %75'inden daha az olan bölgeler bu kapsama girmektedir. Yapısal Fonların üçte-ikisi bu hedef üzerine yoğunlaşmakta ve AB nüfusunun hemen hemen % 20'si bu hedefe ulaşmak için alınan önlemlerden etkilenmektedir. Yunanistan, Portekiz, Güney ve Batı İspanya, Güney İtalya ve eski Doğu Almanya ve yeni üye olan Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin birçok bölgesi bu hedef kapsamında fonlardan yararlanmaktadır (Europa, 2007; European Commission, 2014: 3).

Macaristan'ın %98'i kırsal alan olarak görülmektedir (Podruzsik, 2003: 153). Bölgeler arasında coğrafi, politik ve ekonomik gelişme açılarından farklılıklar bulunmaktadır. Kırsal alanların temel sorunları, tarım işletmelerinin küçük olması, istihdam olanaklarının azlığı ve zayıf alt yapının yol açtığı ekonomik ve sosyal problemler ve buna bağlı olarak ortaya çıkan göçtür (Momsen and Kukorelli,2007: 85-96). Macaristan'da tarımsal turizm AB'ye katılımdan sonra gelişme göstermiştir. AB'nin dördüncü büyük ülkesi olan Polonya'nın da yüzölçümünün büyük bir kısmı (%93) kırsal alanlardır ve bir tarım ülkesidir. AB'ye entegrasyonundan sonra, özellikle okul grupları, öğrenciler gibi genç insanların ve diğer grupların Polonya'ya ilgisi artmıştır. Bu gelişmede pahalı olmayan, gençleri ve grupları hedef alan kırsal/tarımsal turizm paketlerinin rolü bulunmaktadır. Polonya'da tarımsal turizmi geliştiren unsurlardan biri de organik tarım yapan işletmelerin sayısının artmasıdır. Girişimcilerin %73'ü orta düzeyde eğitilmiş ve % 47'si genellikle Almanca ya da Rusça olmak üzere en az bir yabancı dili konuşabilen kişilerdir. Çiftliklerin %85,2'sinde turizm geliri ana gelir kaynağına ek olarak sağlanan bir gelirdir (Hegarty and Przeborska, 2005: 69-70).

1990'lı yılların başlarında Türkiye'de turizmin farklılaşmaya başlamasıyla beraber hayata geçmeye başlayan tarımsal turizm halen çok sınırlı olarak uygulanmaktadır (Akça, 2006: 2837; Ayaz, 2012: 4; Topçu, 2007: iv;). Türkiye'de başlangıçta kültürel özelliklerin ve geleneksel yaşam biçiminin bir uzantısı olarak ortaya çıkan ve verilmeye başlanan temel düzeydeki tarımsal turizm hizmetleri; gerek üreticilerin bunu bir alternatif gelir kaynağı olarak algılaması ve bilinçlenmeye başlaması (Şirince örneği) gerekse kamu ve STK destekli projeler sayesinde hayata geçen uygulamalar ile (Karaburun örneği) gelişmeye başlamıştır.

Tarımsal turizm faaliyetlerini Yeşilköy özelinde değerlendirdiğimizde durumun daha başlangıç aşamasında olduğu görülmektedir. Yeşilköy'deki bireyler de dünyanın pek çok yerinde olduğu gibi tarımsal faaliyetlerinden elde ettikleri gelirlerin yeterli olmaması üzerine farklı yönelimlerde bulunmaktadır. Bugün köyde yaşayan ailelerin bir kısmı ek gelir elde etmek için Torbalı, Kemalpaşa gibi ulaşımı kolay ve yakın çevre ilçelerde başta mermer sanayi olmak üzere çeşitli sektörlerde çalışmakta ve köy içinde de tarım dışı alternatiflere yönelmektedirler. Bunun en somut ve başarılı örneği köyde yapılmaya başlanan mozaik üretimi ve kurslarıdır. 20'den fazla aile köyde sipariş üzerine mozaik üretimi yaparken "Yeşilköy Antik Mermer Mozaik Atölyesinde" mozaik üretimi konusunda temel düzeyde eğitim almak ve/veya bir deneyim yaşamak isteyen kişilere kurslar verilmektedir. Yapılan mozaik kurslarına yurt içinden katılım olmakla birlikte özel bir turizm firması aracılığıyla

Amerika Birleşik Devletleri'nden gelen üniversiteli gençlere mozaik kursları verilmektedir. Ortalama 2-3 gün kadar süren bu kurslar süresince kursiyerler köydeki evlerde konaklamakta ve üreticiler için ev pansiyonculuğu şeklinde alternatif bir gelir yaratılmaktadır. Yeşilköy'deki mozaik kurslarıyla birlikte gelişmeye başlayan ev pansiyonculuğu şeklindeki turizm faaliyetlerini Avrupa'daki uygulamalarla karşılaştırdığımızda verilen hizmetlerin amatörce yapıldığı ve daha emekleme döneminde olduğu görülmektedir.

Altyapı açısından değerlendirildiğinde Yeşilköy; elektrik, telefon, su, kanalizasyon ve internet gibi temel hizmetlere sahip olduğundan Avrupa'daki benzer kırsal alanlardan daha dezavantajlı bulunmamakla birlikte, köy evlerinin yeterince bakımlı olmamaları ve tüketicilerin talep ettiği temel konfor düzeyini karşılayamamaları temel sorunların başında gelmektedir. Birçok Avrupalı turist talep ettiği odada sadece kendilerine tahsis edilmiş tuvalet/banyo bulunması arzusu şu an için karşılanamamaktadır. Üreticiler eskiden kalma alışkanlıklar nedeniyle halen tuvaletlerini evlerinin dışında bulundurmaktadır.

Sunulan hizmetin pazarlanmasında önemli unsurların başında fiyat gelmektedir. Avrupa'da her ülkenin ve yörenin ve hatta verilen hizmet ve konfora göre her evin/çiftliğin fiyatları farklılaşmaktadır (Agritourism: Farm Stays in Europe, 2012). Genel olarak bakıldığında Almanya'da tarımsal turizmdeki konaklama hizmetlerinin çok pahalı olduğu ve iç pazara yönelik olarak gerçekleştirildiği görülmektedir. Almanya'da çiftliklerde konaklama fiyatları araştırıldığında, günlük 35 ile 300 Avro arasında değişen bedeller ile konaklama hizmetleri verildiği görülmektedir (Landtourismus: Urlaub auf dem Bauernhof, 2012). Nispeten daha ucuz fiyatlara sahip olmakla birlikte İtalya'da konaklama hizmetleri genellikle haftalık olarak verilmekte ve iki kişilik daireler 380-500 Avro/hafta, üç dört kişilik daireler ise 600-650 Avro/hafta gibi fiyatlarla kiralanmaktadır (Agritourism.net, 2012). Tarımsal turizmin önemli bir gelir kaynağı olduğu İngiltere'deki fiyatlar incelendiğinde verilen hizmetlere ve konfora göre fiyatların değiştiği gözlenmektedir. İngiltere'de evler ya daire şeklinde haftalık olarak kiralanmakta ya da kişi başı gecelik konaklama fiyatları uygulanmaktadır. Örneğin kişi başı gecelik konaklama fiyatları 25 ila 80 GBP (Grand Britain Pound) arasında değişirken haftalık konaklama fiyatları daire/oda başına 250 ila 1.150 GBP arasında değişmektedir. Fiyatlar arasındaki bu farklılıkta konaklanılan zamandaki çeşitli aktiviteler ve yöresel organizasyonlar, festivaller önemli rol oynamaktadır (Farm Stay UK, 2012). Yeni üye ülkelerden Polonya çok daha uygun fiyatlarla konaklama hizmeti sunmaktadır. Polonya'da kişi başı konaklama ücretleri gecelik 30 PLN'den (yaklaşık 7,5 Avro) başlamakta olup 120

PLN'ye (30 Avro) kadar çıkmaktadır. Birçok işletme bu fiyatı sadece odada konaklama fiyatı olarak vermekte, kahvaltı ve yemek gibi diğer hizmetlere ekstra ücret uygulamakta ve/veya daha yüksek fiyatlarla tam pansiyon hizmetleri de verilmektedir (Wies Polska Zaprasza, 2012). Türkiye ile aynı iklim kuşağında yer alan bir turizm ülkesi olan Yunanistan'da ise fiyatlar genellikle sezona, konaklanılan yöreye ve verilen hizmetler ile odaların tipine göre 60 ile 150 Avro arasında değişim göstermektedir. Çift kişilik odalar ve 2-3 kişinin kalabileceği stüdyo şeklindeki daireler sezon dışında sadece konaklama hizmeti olarak 60 Avro/gece'den başlayan fiyatlarla satılırken kahvaltı ve diğer yemek hizmetlerine ekstra ücret talep edilmektedir (The Greek Network for Rural Accommodation, 2012). Bir Akdeniz ülkesi olan Portekiz'deki konaklama fiyatları incelendiğinde, işletmelerin genellikle oda başına fiyatla hizmet vermeyi tercih ettikleri görülmektedir. Fiyatlar odaların sahip oldukları konfor ve sezona göre gecelik 45 ila 290 Avro arasında değişmekle birlikte genel olarak 55-70 Avro arasındadır (Tourismo Rural, 2012). Akdeniz'deki önemli turizm merkezlerinden olan İspanya'daki fiyatlar incelendiğinde genellikle oda/ev bazında günlük veya haftalık kiralama hizmetleri gerçekleştirildiği görülmektedir. Daha çok günlük kiralama hizmetleri tercih edildiği İspanya'da verilen hizmetlerin çeşidine ve içeriği ile sezon durumuna göre fiyatların 50 ila 250 Avro arasında oda/gece şeklinde olduğu gözlenmektedir (Tourismo Rural, 2012). Yeşilköy'de ise son birkaç yıldır ücret karşılığında konaklama hizmetinin çok sınırlı bir şekilde yapıldığı görülmektedir. Bu hizmet köydeki mozaik kursuna gelen kişilere 2-3 gece olarak verilen konaklama hizmetiyle sınırlıdır. Üreticiler konaklama hizmeti olarak (2012 yılında) kişi başı gecelik 20 TL (yaklaşık 9 Avro) ücret almaktadırlar. Bu ücret Avrupa'da alınan ücretlerin yanında çok düşük kalıyor gibi görülmekle birlikte, sunulan hizmet ve konfor olarak da Avrupa'daki işletmelerin çok gerisindedir.

İngiltere ve İtalya'daki tarımsal turizmin gelişmesiyle ilgili deneyimlerden, organik tarımın, tarımsal turizmin gelişmesine önemli bir katkı sağladığı anlaşılmaktadır. Köyde yapılan anket çalışmasında elde edilen bulgulara göre üreticilerin büyük çoğunluğunun organik tarım yapmaya sıcak bakıyor olması (%73,6) ve yaklaşık yarısının (%52) yüzeysel de olsa organik tarım hakkında bir bilgiye sahip olması tarımsal turizmin köyde geliştirilmesi için önemli bir avantaj olarak değerlendirilmelidir. Dünyada her geçen gün önemi artan organik tarım konusunda çiftçiler daha fazla bilgilendirilip tarımsal turizmle birlikte eşgüdümlü bir şekilde teşvik edilirse, Yeşilköy'ün kalkınmasında önemli mesafeler kat edilebilir.

Türkiye’de 2010-2013 dönemi için ilk kez bir kırsal kalkınma planı hazırlanmış olması ve bu planda kırsal kalkınmada alınması gereken öncelikli önlem ve faaliyetler arasında kırsal turizmin geliştirilmesi, tarımsal turizm faaliyetleriyle ilgilenen işletme sayısının artırılması, tarımsal turizm altyapısının geliştirilmesi, kırsal turizm için barınma kapasitesinin artırılması gibi hedeflerin konmuş olması planlama açısından önemli avantajlardır. Bununla birlikte ulusal bir tarımsal turizm birliğinin kurulmamış olması, AB ülkeleriyle yapılan kıyaslamalarda önemli eksiklerin başında gelmektedir. Avrupa’daki hemen her ülke bu konuda kendi yerel ve/veya ulusal birliklerini oluşturmuş ve bunları Avrupa çapında da birbirleriyle ilintili portallarda birleştirip, ulusal ve AB düzeyinde tanıtım faaliyetleri gerçekleştirmektedir. Avrupa çapında oluşturulmuş bu birlikler ve portallar oldukça işlevsel bir biçimde hemen hemen her yöre ile ilgili bilgilerin bulunduğu e-ticaret faaliyetlerini içeren, internet üzerinden ödeme, rezervasyon gibi işlemlerin kolay, hızlı, güvenli ve hatta çok dilli yapıldığı erişim sayfalarına sahiptirler. Türkiye bu tür örgütlenmeler ve organizasyonlar için yeterli potansiyele sahip olmakla birlikte henüz benzeri organizasyonları gerçekleştirmemiştir. Erişim sayfası konusu Yeşilköy açısından değerlendirildiğinde şu anda bile mevcut koşullarda köyde 5 hanede internet bağlantısının olması ve bu beş hanede medyanın internet yoluyla takip ediliyor olması önemli bir altyapı avantajını sağlamaktadır. Özellikle biraz eğitimle ve profesyonel destekle Yeşilköy’de de internet üzerinden gerek yöresel tanıtım faaliyetleri, gerekse tarımsal turizm faaliyetlerinin pazarlanması gerçekleştirilebilir.

Türkiye’nin AB ülkelerindeki tarımsal turizmin gelişme seviyesine ulaşması konusunda yaşadığı ve yaşayacağı en önemli sorunlardan biri eğitim seviyesinin düşüklüğüdür. Türkiye’de kırsal alanlarda yaşayan birçok kişinin temel eğitim düzeyini tamamlamamış olması ve hatta okuma yazma bilmeyen kişilerin olması önemli sorunlardan biridir. Eğitim durumu Yeşilköy örneğinde incelendiğinde ankete katılan bireylerin çok büyük bir kısmının ilkökul seviyesinde bir eğitimi olduğu görülmektedir. Bu dezavantajlı durum eğer doğru planlanırsa, Avrupa’daki yaşam boyu öğrenim programları benzeri projelerle olumsuzluk olmaktan çıkarılıp bir avantaj haline dönüştürülebilir. Çünkü üreticilerin çok büyük bir kısmı zaten turizme ve tarımsal turizm faaliyetlerine olumlu yaklaşmakta ve bunun gelirlerini artırmakta önemli bir araç olduğunu düşünmektedir. Bu çerçevede üreticilere çevre, organik tarım, turizm, iletişim, sağlklama (sanitasyon) gibi konularda temel düzeyde ama işlevsel eğitimlerin verilmesi ve çeşitli sertifikasyon programlarının oluşturulması eğitim eksikliğinin giderilmesinde yardımcı olacaktır.

Turizmin uluslararası boyutu devreye girdiğinde dikkat edilmesi gereken konulardan bir diğeri, kültürel farklılıklar ve yabancı dil konusudur. Yeşilköy’de yapılan anket çalışmasında üreticilerin %25’nin hanelerinde en azından temel düzeyde bir yabancı dil bilen olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Bu oran Avrupa’daki Polonya gibi yeni üye ülkelerle kıyaslandığında (tarımsal turizmle ilgilenen üreticilerin %47’si Almanca veya Rusçayı orta düzeyde konuşabiliyor) oldukça düşük kalmakla birlikte, eğer özellikle gençleri hedef alan eğitim programları düzenlenirse temel düzeyde turizm hizmetleri verilecek bir seviyeye ulaşılacaktır.

Tablo 5: Yeşilköy Tarımsal Turizminin GZFT Analizi

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<ul style="list-style-type: none"> —Flora zenginliği ve bozulmamış doğal çevre, —Zengin tarımsal üretim potansiyeli (bitkisel üretim, hayvancılık, orman ürünleri), —Organik tarıma elverişli olması, —Misafirperver, hoşgörülü insan kaynağı, —Yol, su, elektrik, iletişim ve internet gibi alt yapının gelişmiş olması, —İzmir gibi büyük bir kente yakınlık, —Mozaik yapımı el sanatının gelişmiş olması, —İklimin dört mevsim turizme olanak vermesi 	<ul style="list-style-type: none"> —Sulama suyunun yetersiz olması, —Arazilerin parçalı ve küçük ölçekli olması, —Kooperatifleşmenin başarısız olması, —Ürünlerin pazarlanmasındaki sorunlar, —Üreticilerin yoksul olması nedeniyle finansal yetersizlikler, —Hayvancılığın zayıflaması, —Finansal kaynakların proje bazında yaratılamaması
Fırsatlar	Tehditler
<ul style="list-style-type: none"> —Turizmde eğilimlerin değişmesi, doğada, açık havada dinlenme, toprakla uğraşma, çiftlik hayvanlarıyla ilgilenme isteğinin artması, —Üreticilerin tarımsal turizme yönelme konusunda istekli olmaları, —Organik tarım konusunda istekli olmaları, —Tüketicilerin organik ürünlere artan talebi, 	<ul style="list-style-type: none"> —Türkiye’de tarımın ve hayvancılığın zayıflıyor olması, —Tarımsal destekleme politikalarının değişme eğilimi, —Çiftçilerin tarıma olumsuz bakıyor olması, —Gençlerin köyü terk etmesi, —Genç ve nitelikli işgücü kaybı sonucunda köy nüfusunun yaşlanması

Kaynak: Aytuğ, H. K. (2011), Avrupa Birliği Ülkelerinde Tarımsal Turizm Uygulamaları ve Türkiye’de Gelişme Potansiyeli: Yeşilköy Örneği, *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sos. Bil. Ens. Avrupa Birliği Anabilim Dalı, İzmir, s. 336

Son olarak, Yeşilköy’ün tarımsal turizm konusunda genel bir değerlendirmesini yapmak amacıyla yukarıda bir GZFT analizi (Tablo.5) yapılmıştır. Özellikle zayıf yönler ve tehditler ele alındığında bunların çözülmesinin imkânsız olmayan konular oldukları dikkati çekmektedir. Bu çerçevede en önemli sorun olan finansal yetersizlikler konusunda İZ-KA’nın kırsal alanlarda sürdürülebilir kalkınma ve turizm için devreye soktuğu fonlardan yararlanılabilir. Yine başarısız olan kooperatifleşme, çalışmalarını yeniden organize edilip

köyde üretilen gerek tarımsal ürünler gerekse tarım dışı ürün ve hizmetler bu kooperatif aracılığıyla pazarlanıp tek elden pazarlama ve satış faaliyetleri yürütülerek rekabet avantajı kazanılabilir. Ayrıca kooperatifleşmenin amacına ulaşması, ekonomik nedenler yüzünden çiftçilerin tarıma olumsuz yaklaşmasının değişmesine de katkı sağlayacaktır. Özellikle parçalı ve küçük olan araziler tarımsal turizm ve organik tarım uygulamalarıyla özelliklerini kaybetmeden korunarak daha fazla gelir getiren bir yapıya kavuşturulabilir. Türkiye’de genel olarak sorunlu olan hayvancılık, ulusal düzeyde doğru kırsal kalkınma politikaları uygulanırsa bir zayıf yön ve tehdit olmaktan çıkarılıp fırsata dönüştürülebilir. Eğer tarımsal turizm faaliyetleri doğru bir şekilde hayata geçirilirse tehditler hanesinde yer alan gençlerin köyü terk etmesi ile genç ve nitelikli işgücünün köyden ayrılması sonucu köy nüfusunun yaşlanması engellenebilir ve kırsal alanların korunup geliştirilmesinde önemli mesafeler kat edilebilir.

6. Sonuç ve Öneriler

Türkiye’de AB ülkelerine göre daha geç gelişmeye başlayan tarımsal turizm 21. yüzyılda önemi giderek artan bir alternatif turizm modeli olarak Türkiye’nin kırsal alanlarının gelişmesine katkıda bulunabilecektir.

Yeşilköy’de yapılan araştırmadan elde edilen bulgular tarımsal turizm konusunda önemli bir potansiyelin ve üreticilerde tarımsal turizmin çeşitli etkinliklerinin yapılmasına ilişkin güçlü bir istekliliğin bulunduğunu göstermektedir. Köyde tarımsal turizmin geliştirilmesi, yeni gelir kaynakları yaratması, istihdam olanaklarının geliştirilmesi, köyün temel sorunlarından olan gençlerin köyü terk ederek kentlere göç etmesi gibi sorunların çözümüne katkı sağlayacaktır. Çevresindeki ormanlık alanlar ve bozulmamış doğal çevresi ile organik tarıma elverişli olan ve üreticilerin organik tarımla ilgili yüzeysel bilgilerine rağmen, organik tarım yapma konusundaki isteklerinin yüksek olması, mozaik üretimi gibi el sanatlarının başlamış olması, sadece iş olanaklarının geliştirilmesi ve yoksulluğun önlenmesi bakımından değil, aynı zamanda mevcut potansiyelin daha iyi değerlendirilmesi kültürel mirasın, tarım alanlarının ve çevrenin korunması açısından da yararlı olacaktır. Bununla beraber, köyde tarımsal turizmin geliştirilmesine ilişkin sorunlar da bulunmaktadır. Bu amaçla gerek ulusal düzeyde gerekse yerel düzeyde aşağıdaki önlemlerin alınması yararlı olacaktır.

Ulusal düzeyde;

- Kültür ve Turizm Bakanlığının bünyesinde tüm Türkiye çapında her yöreye özgü; ürünlerin, yemeklerin ve el sanatlarının haritaları çıkarılmalı ve elde edilen bilgiler çerçevesinde tarımsal turizm faaliyetleri teşvik edilmelidir.

- Ulusal çapta bir tarımsal turizm birliği kurulmalı ve bu birlik planlı bir şekilde yerel ve bölgesel düzeyde örgütlenirken uluslararası düzeyde de benzer birliklere üye olunmalıdır.
 - Özellikle gençlerin çok daha aktif kullandığı internet ve sosyal medyada yer almak, erişim için portallar kurmak ve bu ortamlarda çok dilli e-broşürler hazırlamak çevrimiçi satış ve rezervasyon hizmetleri ilk olarak yapılması gereken işlerin başında gelmektedir
 - Özellikle gençleri hedef alan, yaşam boyu öğrenme türü eğitim programlarıyla orta yaş grubu bireyleri de ihmal etmeyen eğitim ve sertifika programları hayata geçirilmelidir. Bu programlar aracılığıyla tarımsal turizmin geliştirilmesi için elzem olan; çevre, organik tarım, turizm, iletişim, sağlıklama (sanitasyon) ve yabancı dil gibi konularda temel düzeyde fakat işlevsel bilgiler verilmesi mevcut koşullardaki eğitim eksikliğinin kapatılmasında önemli bir rol oynayacaktır.
 - Yapılan anket çalışmasında herhangi bir turizm hizmeti verme konusunda maliyetlerin arttıkça bu hizmetleri verme isteğinde bir azalma olduğu gözlenmiştir. Bu da tarımsal turizme ve kırsal alanlardaki diğer turizm faaliyetlerine verilmesi gereken desteklerin önemine işaret etmektedir. Bu çerçevede hem ulusal düzeyde hem de yerel düzeyde kalkınma ajansları aracılığıyla verilen daha etkin ve faydalanılması daha kolay fonlar oluşturulmalıdır. Ayrıca ulusal düzeyde bir bilgilendirme seferberliği düzenlemeli; kamu kurumları, üniversiteler ve sivil toplum örgütlerinin işbirliğiyle eşgüdümlü bir şekilde bu desteklerden nasıl faydalanılacağı toplumun ilgili kesimlerine anlatılmalıdır.
 - Yeşilköy örneğinde gençlerin ve orta yaşların başlarında olan bireylerin ortalama çevre bilincinin ve çevreye karşı tutumlarının orta yaş grubundaki bireylerin ortalama değerlerinin altında kalması, özellikle gençlere yönelik eğitim seminerlerinin düzenlenmesini gerekli kılmaktadır. Ayrıca uzun vadeli bir makro planlamayla okullarda temel eğitim seviyesinde çevre konusunda bireyleri bilinçlendirecek müfredatların hazırlanması sadece turizm açısından değil sürdürülebilir kalkınma açısından da önem arz etmektedir.
- Yerel düzeyde (Yeşilköy örneğinde) alınması gereken önlemler ve düzenlemeler;
- Çiftçilerin turizm hizmetleri konusundaki bilgilerinin yetersiz olması bu konuda da eğitimi gerekli kılmaktadır. Tarımsal turizmin geliştirilmesine kadınların da istekli

- olması, yemek yapımı ve turistlere diğer hizmetlerin sunulmasında avantaj olarak görülmelidir.
- Köyde şu ana kadar etkin bir çözüm bulunamamış olan sulama sorunu çözümlenmelidir. Böylece meyve sebze üretimi geliştirilerek köyün gelir kaynakları arttırılabilecektir.
- Organik tarım konusunda üreticilerin büyük ölçüde istekli olduğu görülmüştür. Dünyada giderek önemi artan organik tarım konusunda çiftçiler bilgilendirilmeli ve organik tarım, tarımsal turizm ile birlikte teşvik edilmelidir.
- Girdi maliyetlerinin yükselmesi nedeniyle önceleri çok daha iyi düzeyde yapılan hayvancılık teşvik edilmelidir.
- Üreticilerin önemli problemlerinden biri üretilen ürünlerin pazarlanmasında karşılaşılan sorunlardır. Ürünler değerinin altında fiyatlarla satılmaktadır. Bu amaçla kurulan kooperatif iyi bir başlangıç olarak görülmekle birlikte, üreticilerin güvenini kaybedecek ölçüde iyi çalıştırılmamaktadır. Etkinliklerin ve ürünlerin tanıtımı ile pazarlanması için kooperatifteki sorunlara çözüm yolları geliştirilmelidir.
- Girdi maliyetlerinin yüksek olması ve ürünlerin para etmemesi nedeniyle üreticilerin çiftçiliğe olumsuz baktıkları görülmektedir. Bu durum tarımın dışında istihdam olanağı olmayan köyden gençlerin göç etmesine neden olmaktadır. Tarımsal turizm ürünlerin birinci elden satılmasını sağlayacağından tarımın daha da geliştirilmesine yol açacaktır.
- Mozaik yapımı köyün önemli bir potansiyeli olarak görülmektedir. Mozaik yapımı turistlerin de katılabileceği bir etkinlik olduğu gibi, üretilen ürünlerin ve hediyelik eşyaların satışı önemli bir gelir kaynağına dönüşebilir.
- Tarımsal turizmin gelişmesi köyün şu anda yapılmayan şarapçılık gibi bazı potansiyellerini de geliştirebilir. Üreticiler ürettikleri ürünleri kendilerinin mamul madde haline getirilmesinden yana olmakla birlikte, bazı üreticiler dini nedenlerle köyde şarap üretimine olumsuz yaklaşmaktadırlar.
- Konaklama olanaklarının geliştirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Üreticilerin günübirlik turizm, kahvaltı, öğle ve akşam yemekleri sunma konusundaki istek düzeyleri yüksektir. Başlangıçta bu hizmetler ile tarımsal turizm başlar ve etkin bir şekilde yürütülebilirse, üreticilerin artan turizm gelirleri nedeniyle konaklama

olanakları geliştirilebilir ve mevcut yapılar değerlendirilerek köy daha estetik bir görünüme de kavuşturulabilir.

Türkiye’de son dönemde gelişmeye başlayan tarımsal turizm uygulamaları, gerek ABD, gerekse AB ülkelerindeki uygulamaların hem nicelik hem de nitelik olarak çok gerisinde olmakla birlikte önemli bir gelişme potansiyeline sahiptir. Gerek gelişmiş ülkelerde, gerekse gelişmekte olan ülkelerde kırsal alanların yapısal sorunlarını çözmekte ve üreticilere düzenli bir tarım dışı gelir kaynağı yaratmak için kullanılan tarımsal turizm faaliyetleri Türkiye’de etkin bir şekilde hayata geçirilebilirse, kırsal alanlardaki altyapı, işsizlik, düşük gelir ve yoğun göç verme gibi yapısal sorunların çözümüne ciddi katkı sağlayabilir.

Kaynakça

Agritourism.net, <http://www.agritourism.net/> Erişim Tarihi: 01.03.2012.

Agritourism: Farm Stays in Europe, <http://www.reidsguides.com/bh/agritourism.html#eastern> Erişim Tarihi: 01.05.2012.

AKÇA, Hasan (2006), “Assessment of Rural Tourism in Turkey Using SWOT Analysis”, Journal of Applied Sciences 6(13), pp.2837-2839.

AYAZ, Nurettin (2012), Kırsal Turizm ve Paydaşları: Belediye Başkanlarının Tutumlarına Yönelik Bir Araştırma, *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

AYTUĞ, H. Kutay. (2011). Avrupa Birliği Ülkelerinde Tarımsal Turizm Uygulamaları ve Türkiye’de Gelişme Potansiyeli: Yeşilköy Örneği, *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

BARCLAY, Christopher (2009), “Farm Diversification, Countryside and Planning”, Library House of Commons, Standard Note: SN/SC/3158, 27, March, pp. 1-13.

BERNARDO, Dan Luc Valentin ve LEATHERMAN, John (2009), “Agritourism: If we Build It, Will They Come?”, <http://www.uvm.edu/tourismresearch/agtour/publications/kansas%20State%20Study.pdf>. Erişim Tarihi: 24.06.2009.

DUARTE, Paulo (2010). “Evolution of Rural Tourism in Portugal: 25 Years Analysis”, e-Review of Tourism Research (Ertr), 8 (3), 2010, <http://ertr.tamu.edu/> Erişim Tarihi: 22.11.2010.

DUDAŞ, Anca; MITULESCU, Mirela; MOŞOIU, Alina (2008) “The Montane Tourism and Agrotourism in Romania”. Analele Universitatii Din Oradea Fascicula: Ecotoxicologie, Zootehnie si Tehnologii de Industrie Alimentara, VII (7), pp. 758-763.

DUNLAP, Riley. E.; LIERE, Kent. D. Van., MERTING, Angela. G., JONES, Robert Emmet (2000), “Measuring Endorsement of the New Ecological Paradigm: A Revised NEP Scale”, Journal of Social Issues, Vol.56, No: 3 ss. 425–442.

Europa (2007), “General provisions on the Structural Funds”, http://europa.eu/legislation_summaries/regional_policy/provisions_and_instruments/l60014_en.htm Erişim Tarihi: 31.07.2011.

European Commission (2008). EU Rural development Policy 2007-2013, Luxembourg.

European Commission (2014), The European Union explained Regional Policy, Luembourg: Publication Office of the European Union.

European Parliament (2013), *Industrial Heritage and Agri/Rural Tourism in Europe*. January, Brussels.

Farm Stay UK, <http://www.farmstay.co.uk/> Erişim Tarihi: 01.03.2012.

GOPAL, R.; VARMA Shilpa; GOPINATHAN, Rashmi (2008) "Rural Tourism Development: Constraints and Possibilities with a Special Reference to Agri Tourism, A Case Study on Agri Tourism Destinations Malegoan Village, Taluka Baramati, District Pune, Maharashtra", *Conference on Tourism in India, Challenges Ahead*, 15-17 May 2008, IIMK, pp.512-523

GÜNDEM Cihat ve MİRAN Bülent (2008), "Yeni Çevresel Paradigma Ölçeğiyle Çiftçilerin Çerçe Tutumunun Belirlenmesi: İzmir İli Torbalı İlçesi Örneği", *Ekoloji* 18/69, ss. 41-50.

GÜNDÜZ, Sultan (2004), *Ankara İli Kalecik İlçesinde Tarımsal Turizme Uygun Alanların Saptanması ve Tarımsal Turizm Modelinin Oluşturulması Üzerine Bir Araştırma, Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

HEGARTY, Cecilia ve PRZEZBORSKA, Lucyna (2005), "Rural and Agri-Tourism as a Tool for Reorganising Rural Areas in Old and New Member States- A Comparison Study of Ireland and Poland." *International Journal of Tourism Research*, (7), pp. 63-77.

HEWITT, Mariat (1989), "Defining Rural Areas: Impact on Health Care Policy and Research", *Health Program Office of Technology Assessment Congress of the United States*, Washington D.C., 20510-8025, July 5-12.

IAKOVIDOU Olga ve KOUTSOU, Stavriani (2007), "The Role of Women's Agrotourism Co-operatives to the Development of Rural Tourism in Greece, Thessaloniki", June.
http://www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CB0QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.euroconsulting-geie.net%2Fsite%2Fimages%2Fstories%2Fdoc%2F29_maggio%2520_08%2Fbriatico_giugno_07%2Fcooperatives-Italy.doc&ei=v_SWVPuqKsqBUZ-bgrgL&usq=AFQjCNGx-Vx5iV6-aMIO283qWvMwzp9vxQ&sig2=GykaHA0QH0HTA02ml9bdw&bvm=bv.82001339,d.d24 Erişim Tarihi: 24.06 2009.

KUO, Nae-Wen; CHEN, Yin-Jen; HUANG Chiou-Lien (2006), "Linkages between Organic Agriculture and Agro-ecotourism", *Renewable Agriculture and Food Systems*, 21 (4), pp. 238-244.

Landtourismus: Urlaub auf dem Bauernhof, <http://www.landtourismus.de/443.html> Erişim Tarihi: 01.03.2012.

Leonardo da Vinci (2004). *Project Agreement n° 2004 EL/04B/F/PP-148258, "Alternative Forms of Occupation and Continuous Educational Training in Agriculture"*, Partner P7, Corporate and Development Center Rzeszow-Poland.

LOPEZ, Eduardo Para ve GARCIA, Francisco Javier Calero (2006), "Agrotourism, Sustainable Tourism and Ultraperipheral Areas. The Case of Canary Islands", *Pasos*, Vol. 4 No:1, pp. 85-97.

MANSURY, Yuri Y ve HARA, Tadayuki (2007), "Impacts of Organic Food Agritourism on a Small Rural Economy: A Social Accounting Matrix Approach". *The Journal Analysis Policy, Special Section: Tourism and Regional Science*, JRAP 37 (3), pp. 213-222 .

MCKENZIE, Nora ve WYSOCKI, Allen (2009), "Agritainment: A Viable Option for Florida Producers", <http://edis.ifasufl.edu/pdffiles/RM/RM00800.pdf> Erişim Tarihi: 25.06.2009.

MOMSEN, Janet D. ve KUKORELLI, Iren Szörenyine (2007), "Gender and Rural Tourism in Western Hungary", http://www.soc.umk.pl/eec/2007/5_Momsen%20Kukorelli.pdf Erişim Tarihi: 27.11.2007.

NICKERSON, Norma Polovitz; BLACK, Rita; McCOOL Stephen F. (2001), "Agritourism: Motivations Behind Farm/Ranch Business Diversifications", *Journal of Travel Research*, Vol.40, August, pp.19-26.

OECD (2003), *The Future of Rural Policy From Sectoral to Place-Based Policies in Rural Areas*, Paris.

ÖZDEMİR, Ali (2008), Yönetim Bilimlerinde İleri Araştırma Yöntemleri ve Uygulamaları, Beta Yayınları, İzmir.

PANIAGUA, Angel (2002), "Urban-Rural Migration, Tourism Entrepreneurs and Rural Restructuring in Spain", Tourism Geographies, 4 (4), pp. 349-371.

PODRUZZIK, Szilard (2003), "The State of Farm and Rural Income Diversification in Hungary". Tanic, Stjepan ve Lonc, Tomasz, (Ed), Farm Commercialisation and Income Diversification on the Road to EU Accession, FAO, Czech Republic, 2-6 November, pp. 139-152.

PRIVITERA, Donetella. (2004). "EU Policy for Rural Development: Some Implications for Agro-tourism", Assesing Rural Development of the CAP, 87th EAAE Seminar, pp. 1-14 http://ecsocman.hse.ru/data/032/674/1219/87EAAE_Privitera.pdf Erişim Tarihi: 01.03.2012.

PULINA, Manuela; DETTORI Domenica Giovanna; PABA, Antonello (2006), "Life Cycle of Agrotouristic Firms in Sardinia", Tourism Management , vol.27, issue:5 pp. 1006-1016.

RILLA, Ellen (2008), "Unigue Niches: Agritourism in Britain and New England", University of California Cooperative Extension, <http://www.sfc.ucdavis.edu/agritourism/printer.html> Erişim Tarihi: 07.05.2008.

Rural Tourism International (2011), "Portugal-Rural Tourism Sector", <http://www.ruraltourisminternational.org/Portugal>. Erişim Tarihi: 11.02.2011.

SONNINO, Roberta (2003), "For a Piece of Bread? Interpreting Sustainable Development Through Agritourism in Southern Italy", Submitted to the Department of Anthropology and the Faculty of the Graduate School of the University of Kansan, Oxford, pp. 285-300.

SZNAJDER, Michal; PRZEZBORSKA, Lucyna; SCRIMGEOUR, Frank (2009), Agritourism, MPB Books Group, UK.

"The Greek Network for Rural Accommodation", <http://www.guestinn.com/en/index.php> Erişim Tarihi: 02.03.2012.

TWEETEN Kathleen; LEISTRITZ Larry; HODUR Nancy (2008), "Growing Rural Tourism Opportunities", Journal of Extension, April, Volume 46, Number 2, <http://www.joe.org/joe/2008april/a2.php> Erişim Tarihi: 23.04.2013.

TOPÇU Elif Demirbaş. (2007). Agri-Tourism: As A New Element of Country Planning, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, ODTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

"Turismo Rural", http://www.turismorural.com/default.aspx?len_ap=002 Erişim Tarihi: 02.05.2012.

TRUNFIO, Mariapina; PETRUZZELLIS, Luca; NIGRO, Claudio (2006), "Tour Operators and Alternative Tourism in Italy", International Journal Contemporary Hospitality Management, 18 (5): 426-438.

Türkiye Cumhuriyeti Çevre ve Orman Bakanlığı, "Yunt Dağı Projesi", <http://www.cevreorman.gov.tr/COB/YuntDagiProjesi.aspx?sflang=tr> Erişim Tarihi:30.04.2011.

VEECK, Gregory; CHE, Deborah; VEECK, Ann. (2006), "America's Changing Farmscape: A Study of Agricultural Tourism in Michigan", The Professional Geographer, Vol.58, Number:3, pp. 235-248.

WARN, Sue (1999), Recreation and Tourism, Nelsen Thornes Ltd. UK.

Wies Polska Zaprasza, <http://www.agritourism.pl/> Erişim Tarihi: 01.03.2012.

WILLIAMS, Peter; PARIDAEN, Margaret; DOSSA, Karim; DUMAIS, Marcie(2001), "Agritourism Market and Product Development Status Report". Centre for Tourism Policy and Research, Simon Fraser University, Burnaby, BC, Canada.